

Agerdyrkningsberetning.

(Fra Slutningen af August).

Om Høsten endnu ikke er endt alle Steder, kan man dog nogenlunde danne sig et Skjøn om dens Udbytte, og dette synes for det Heles Vedkommende at maatte kaldes godt, større end det tegnede til efter det raafolde, tørre og stormfulde Foraar, men vel næppe saa stort, som man efter den frugtbare Juni Maaned gjorde sig Haab om; kun i de Egne af Landet, hvor Juli Maaned bragte jævnlig Regn, udviklede Sæden sig frodig, medens den overalt, hvor der kun faldt sparsom Regn i Juli, — navnlig i Stevns, over det sydvestlige Sjælland, Langeland, Fyen, Samsø og Østfyften af den lille jydste Halvø, — stæmmede sig en Del i den stikkende Solhede med skarp tørrende Østenvind midt i Maaneden. Paa Bornholm var Juni Maaned tør, og Sæden led derunder, saa den ikke rigtig kunde ophjælpes, da der i Begyndelsen af Juli faldt rigelig Regn paa denne Ø. Høsten kom tidlig; i sidste Uge af Juli var den i Gang i de fleste Egne, og Sæden modnedes hurtig, saa Rughøsten ikke var bragt tilfide, før alt det andet stod modent og ventede paa Leen, og var det nu blevet et uheldigt Høstvejr, vilde meget gaaet tabt, men sjældent have vi havt et gunstigere Høstvejr, og sjældent er en saa stor Afgrøde bleven bjærget saa hurtigt, nemt og i saa god Stand som iaar.

Af de langstraaede Sædarter er Rugen i Almindelighed den bedste, især i Jylland, hvor den fylder ualmindelig godt, og er stærk kjærnesat, saa at man i det midterste og vestlige Jylland ikke i mange Aar har havt en saa rig Rughest. Den var noget spids ved Sommerens Begyndelse, især hvor den var saaget fent eller stærkt afgræsset inden Vinterens Komme, og den kolde, tørre April og Maj havde især sat den tilbage. Men i Juni udviklede den sig særdeles godt; med enkelte Undtagelser var Drængen heldig, og den blev i Reglen svær uden dog at kastes i Leje af Regn, hvorimod den ofte har lagt sig i Hvirvler. Den stærke Tørke og Varme i Juli modnede den flere Steder paa lette Jorder for brat, saa at den der blev noget stoldet, men ellers giver den som sagt godt til Fyld og godt i Skjappen, og Kjærnen er smuk, lys og vægtig. I det nordvestlige Jylland indsaad sig i Begyndelsen af Juli en Del Røst paa Rugen, men Tørken og det stærke Solskinsvejr i Juli standsede den ganske. Derimod er der flere Steder en mer end almindelig stor Mængde Meldrøjer i Rugen.

Hveden vil sikkert ogsaa i Gjennemsnit give over en Middelhøst, men den var navnlig i de stærkt hvededyrkende Egne paa Lolland meget forskjellig, idet den paa nogle Gaarde var saa medtaget fra Vinteren, at den ikke senere kunde hjælpes op af det gunstige Sommervejr, men endog enkelte Steder blev ompløjet i Foraaret, medens den paa andre nærliggende Gaarde udviklede sig smukt, blev rigt kjærnesat og har givet et særdeles godt Udbytte. Grundene til denne Forskjel søges dels i Jordens Kulturtilstand og Gjødningskraft, dels i den tidligere eller sildigere Saaning i Efteraaret og dels i formodede Insektangreb, idet man mener at have iagttaget, at den navnlig blev daarlig, hvor Gjødningen kjortes sildig ud og blev liggende en Tid inden den nedpløjedes, hvorved denne synes at være bleven fyldt med Viller, der senere have staaet Hvedeplanterne. En Tid i Sommer frygtede man for Røstangrebene paa Bladene, men det blev uden nogen

kjendelig Indflydelse paa Aerdannelsen og Kjærnesætningen. Denne var i Reglen god, og var gaaet for sig, inden Hveden kastedes i Reje, hvilket almindelig skete, selv hvor den var tynd, og det paa en saa hvirvlet og uregelmæssig Maade, at den som oftest blev meget sen at høste.

Det er navnlig Rugen og Hveden, der iaar fylde stærkt i Løden og vil bøde paa den Halmmangel, som er almindelig de fleste Steder efter den sidste tærende Vinter. Bygget og Havren fylder ikke stærkt, men skjæpper ret godt. Disse Baarsædsarter laa længe i Jorden i Foraaret, og især trykkes Havren stærkt af det ugunstige Vejr i April og Maj, medens derimod Ukrudet fik Overmagt. Havremarkerne bleve derfor stærkt urene, og trykkes af Ukrudet, da senere det gunstige Vejr indfandt sig. Hertil kom at ogsaa Havren daarligt kunde taale den stærke Soltørke i Juli; den fik derved et Knæk, som den ikke kunde forvinde, blev tynd og svag paa lette Jorder og blev paa næsten al Jord kort i Straaet, saa det især er den, der af Baarsædsarterne fylder lidt, om den end skjæpper forholdsvis bedre. Der naaes derfor næppe en Middelhøst af Havre for hele Landets Bedkommende. — Bygget var de fleste Steder betydelig bedre, thi vel brændtes den ogsaa, hvor den var saaet paa moseagtig Jord, og vel blev ogsaa den paa lette Jorder baade tynd og kort, men da den i Reglen saaes i bedre kultiveret og renere Jord end Havren, blev den ikke trykket saa meget af Kulden eller af Ukrudet, drog derfor fuldere Nytte af det gunstige Vejr og gav derfor baade mere til Fyld og mere Kjærne end Havren, saa at den vel endog i det Hele taget vil naa over en Middelhøst, især det 6=rd. Byg.

Bælgfrugterne have udfoldet sig med stor Oppighed i denne Sommer, og skjøndt Grterne undertiden have lidt af Bladlus, give de dog et særdeles godt Udbytte. Ogsaa Bønnerne have staaet udmærket godt, men da deres Blomstring standsede tidlig, bleve de ikke saa stærkt bælgfattede, som man efter deres Væxt maatte formode; alligevel give de en værdi-

fuld Afgrøde, og glædeligt er det, at deres Dyrkning i de senere Aar stadig vinder Udbredelse, saaledes iaar f. Ex. i Bendskjævel, thi naar de dyrkes paa passende Jord, er der næppe nogen anden Kornart, der det ene Aar med det andet giver et saa værdifuldt Kraftfoderudbytte som Bønnerne. — Lupinerne, der i senere Aar have vundet en temmelig betydelig Indgang paa de lette Jorder i Sjælland, have nogle Steder givet et godt, andre Steder et mindre godt Udbytte, dels beroende paa om der er faldet nogenlunde jævnlig Regn, og dels paa om man har havt godt Sædekorn, thi der synes ikke saa Steder at være anvendt simple og slet høstede Lupiner. — Boghveden, der endnu ikke er høstet, lover i Reglen et udmærket Udbytte, om den end enkelte Steder har lidt noget af Nattefrost; man maa haabe, at dens Indbjærning ikke maa blive for vanskelig, da den saa i hvert Fald vil yde et betydeligt Quantum Foder for mange lette Egne. — Rapsen har i Reglen været meget simpel; Hjærteskuddene frøs bort, og Sideskuddene gav kun et ringe Udbytte.

Rodfrugtmarkerne tegne nu meget godt. Køerne bleve i Reglen faaede under gunstige Forhold, men i den kolde og tørre For sommer fik de ingen rigtig Fremvæxt, Jordlopperne ødelagde en Del, saa de maatte efterfaaes eller efterplantes, og Ukrudet bredte sig stærkt, saa det kostede meget Arbejde at holde dem rene. Hvor dette skete og Jorden var i Kraft, udviklede de sig overordentlig godt i den gunstige Juni og første Halvdel af Juli, men Tørken blev da mange Steder saa stærk i Forbindelse med den udtørrende Østenvind og stærke Sol, at Værten standsede og Bladene om Dagen hang matte, kun forfriskede om Natten af Duggen. Sen i August blev Vejret imidlertid gunstigere for Køerne, og de have i den sidste Tid udviklet sig særdeles godt. Især synes man at være godt fornøjet med Runkelrøer og Turnips, og navnlig staa Sukkerroerne bedre end i noget af de tidligere Aar og have viist sig særdeles sukkerrige, om end deres Sukkermængde mærkeligt stiger og falder, alt efter som der høves tørt og varmt

Vejr eller det afløses af kjoligere Vejr med Regn. — Kartofflerne staa iaar kraftigere og bedre og have hidtil været mere forstaaede for Sygdom end i nærmest foregaaende Aar, hvilket vist maa skyldes den stærke Varme og Tørken, da der i Foraaret mange Steder blev lagt Kartoffler, som vare en Del befængte med Sygdommen. Særlig synes man i det midterste og vestlige Jylland at kunne vente sig en rig og god Kartoffelafgrøde.

Højbjergningen har alle Steder været ringe fra Ageren. Kløveren kom ifjor Sommer daarlig frem i Udlægsmarkerne; i Efterommeren spirede vel en Del af den, men den gik for en stor Del bort i den strænge Vinter; det samme var Tilfældet med det italienske Rajgræs og for en Del med det engelske. Kun Hvidkløver, Humleklover og Timoteum havde overstaaet Vinteren uskadt. Da nu tilmed Græsmarkerne tidlig og hurtig bleve afgræsede og kun kom sparsomt igjen i den kolde og tørre Maj, maatte man ty til Slaamarkerne, og der blev derfor saa meget mindre Agerhø. Men med Undtagelse af enkelte Egne, navnlig det nordøstlige Sjælland, havde man udmærket Vejr til Indbjergningen, og overalt blev Kløverhøet derfor bjerget i en fortrinlig Tilstand. — Udbyttet af Engene har været meget forskjelligt. Enkelte Steder, f. Ex. det vestlige Sjælland og i Vendsyssel, have Engene givet et godt Udbytte, endog over Middelaar, men de fleste Steder naaes næppe et Middelaar, og mange Steder bliver det langt derunder. Dette gjælder navnlig de kolde og mofede Enge samt Vandingsengene, thi disse trykkes især stærkt i det kolde Foraar. Derimod var Højbjergningstiden de fleste Steder særdeles gunstig, og det meste Enghø bragtes udmærket i Hus.

Græsningen har, som det tildels fremgaaer af Foranstaaende, ofte været knap. Da Vinterfoderet flap op, maatte man mange Steder sætte Kvæget tidlig paa Græs, og de svage Græsmarker afgræsledes hurtig uden at komme igjen, før det gunstige Vejr i Juni indfandt sig. Derved bedredes de vel kjendeligt for en Tid, men i Juli Maanedes Tørke gik Græsset

atter stærkt med, og ved Maanedens Udgang var der Græsmangel de fleste Steder, ja i de regnfattigste Egne vare Markerne saa svedne som i de tørre Sommer 1858 og 1869. Mange Steder maatte man derfor ty til ekstraordinære Foranstaltninger, og enten afgræsse Blandingsfød eller enkeltvis endog rene Kornmarker, eller man maatte tage Kvæget paa Stald og anvende Kraftfoder. Hvor man havde gammelt Straafoder fra i Vinter, vare Hestene kun kort Tid paa Græs, inden de atter toges paa Stald. Da denne Græsnød, ved vore stigende Fordringer til Kvægets Sommerhold, Aar for Aar bliver almindeligere, har man i de senere Aar i flere Egne, navnlig i det midterste Fyen, i Maj besaaet Brakmarkerne med en eller anden Foderplante, som da har ydet en god Støtte, naar Græsset efter Midsommertid bliver knapt. I August Maaned have Græsmarkerne bedret sig kjendelig, og Efterommergræsningen tegner til at blive rigtig god, — maa- ste fordi Kraften i Jorden til at skyde Græs paany kun er bleven saa lidet medtagen i Sommer.

Kvæget har, uagtet det ofte led en Del af det ugunstige Vejr i Foraaret, og uagtet der har været knapt paa Græs de fleste Steder, dog bevaret sit Hulld godt, hvilket dels skyldes, at det kom i god Stand paa Græsset, dels at Græsset har været saa nærende, at man iaar, som saa ofte før, har maattet undre sig over, at Kvæget kunde bevare sit Hulld paa de ofte stærkt medtagne, undertiden helt svedne Græsmarker. Men noget ligger ogsaa Grunden hertil i, at Kvæget, især naar det nærmer sig Kælvingen, før sætter af paa Mælken, end det taber sit Hulld.

Mælkeudbyttet var ret rigeligt og holdt sig nogenlunde jævnt indtil Slutningen af Juli, da det i Løbet af c. 14 Dage tog stærkt af, hvor man ikke ved Anvendelse af Kraft- og Grønffoder støttede Mælkeproduktionen. Smørudbyttet har været omtrent som i et Middelaar, men meget forskjellig under de forskjellige Lokalteter. Medens der saaledes i nogle, og vel de fleste, Beretninger klages over, at der er gaaet saa

megen Mælk, 32—35 $\bar{H}$, til et $\bar{H}$ Smør, dels fordi Mælken i sig selv har været flødefattig baade efter 1ste og 2det Mars Græs, hvilket man mange Steder har konstateret med Fløde-maaleren, og dels fordi det har været vanskeligt at holde Mælken i den stærke Varme og hyppige Tordenluft, især hvor man ikke havde Vand- eller Ismejerier, hedder det sig derimod i andre Beretninger, at der iaar kun er brugt lidt Mælk til 1 $\bar{H}$ Smør, selv hvor man har haft Bøttesystemet, ja i en Beretning fra det østlige Volland tillægges endog dette System paa en Maade Fortjenesten af at have skaffet meget Smør, idet der nemlig udtales: „Hvad der iaar viser sig mærkeligt er, at man paa de fleste Gaarde, der have Bøttemejerier, bruger saa lidt Mælk til 1 $\bar{H}$ Smør, at man endog i den varmeste Tid, hvor man ikke har kunnet holde 3 Maal Mælk, kun har brugt 26—28 $\bar{H}$ til 1 $\bar{H}$ Smør.“ — Det er imidlertid navnlig Østeproduktionen, der i denne Sommer har til-draget sig mest Opmærksomhed, og voldet Mejerimændene de største Vanskeligheder. Paa Grund af de overordentlig lave Østepriser henligger store Østebeholdninger fra Vinteren eller endog fra forrige Efteraar, og ved denne Henliggen komme selvfølgelig Fejlene stærkere frem; men ogsaa Foraarsosten er ofte flet, holder sig ikke og er næsten usælgelig. Grundene hertil søges snart et, snart et andet Sted, snart i de forskellige Mejerisystemer der følges, snart i den stærke Temperaturvevling i denne Sommer, snart i at der kjærnes „sødt“ Smør o. s. v., men uden at der endnu er naaet nogen fuld Klarhed om denne store Ulempe. Et Gode udspringer heraf, og det er, at Nød-vendigheden af at skjænke denne Del af vor Mejeridrift større Opmærksomhed end hidtil er bleven paatrængende, hvorfor man da ogsaa seer vore ihærdigste Mejerimænd stærkt optagne af at hente Oplysninger fra Ind- og Udland, at gjøre Forsøg, for-anledige Raadslagninger af Sagkyndige o. s. v. I en Beret-ning fra det sydlige Volland hedder det om denne Sag: „Det er næsten overalt, baade i Vand-, Is- og Bøttemejerierne, at Østen mislykkes; ellers kunde man være tilbøjelig til at tro,

at det i Ismejerierne var den næsten syrefri stummede Mælk, som krævede en anden Behandling end hidtil. Ogsaa i denne som i saa mange andre Grene af Mejeridriften trænge vi til Vejledning og Oplysning. Ismejerierne vinde stadig Udbredelse, og der er kun een Mening om deres Fortrin; — derimod er der gjort mange bitre Erfaringer med Hensyn til Opbevaringen af Isen.“*)

Kvægfedningen har iaar givet et ret godt Udbytte, da Indkjøbet forrige Efteraar var nogenlunde billigt, og Priserne paa de engelske Forbrugsmarkedet iaar i Reglen have været gode paa fedt Kvæg; paa halv fedt eller magert Kvæg have Priserne paa Englandsmarkederne været meget uregelmæssige i Sommer, snart høje, snart meget lave, og heri ligger en yderligere Opfordring til os om at affende vort Kvæg i fuld fedet Stand; Fedeforretningen bliver da ikke blot fordelagtigere, men tillige sikrere, og det er især dens Usikkerhed, der ofte strammer Folk fra den, skjønt man dog i bestandig videre Kredse erkjender, at man gennem Fedningen har et fortrinligt Middel til ved en udvidet Rodfrugtdyrkning og en stærkere Benyttelse af Kraftfoder at kunne holde en stor Kvægbesætning om Vinteren og derved paa en billig Maade tilvejebringe en større Mængde fortrinlig Staldgødning.

Faareholdet har iaar omtrent givet et Middeludbytte. Faarene have været sunde, Læmningen ret heldig og Uldpriserne ret gode; men paa Grund af det knappe Høaar forrige Vinter, fik Faarene kun lidt Hø; da tilmed Vinteren var stræng, Foraaret koldt, baade for dem og Lammene, og Sommergræsset knapt, have Lammene iaar ikke været saa gode som isjor.

Skjønt Høstarbejdet iaar maatte forceres stærkt, havde dog de fleste Steder en tilstrækkelig Arbejdskraft, om end til høje Lønninger, og dette skyldes for de større Gaardes Vedkommende naturligvis særlig den stærke Benyttelse af Meje-

---

*) Om dette Punkt vil næste Hefte bringe en længere Meddelelse fra Docent Fjord.

maskiner og forbedrede Høsteriver; i mange Egne findes der nu af disse Maskiner paa alle større Gaarde, undertiden endog flere, og selv paa mange Bøndergaarde er der i det sidste Par Aar anstaffet Mejemaskiner. Samtidig med Kornets Indbjergning faae man Damptærskværkerne i Gang i mange Egne; disse erstatte vel paa en Maade en Del Arbejdskraft, men medens Tærskningen staaer paa, kræve de netop mange Folk; saa kommer Efteraarsarbejderne, Koernes og Kartoflernes Op- tagning, Grundforbedringer o. lign., der alt staffer vore Arbejdere en rigelig Fortjeneste. I enkelte Egne er det da ogsaa knapt med Folk, hvorom blandt andre en Beretning fra Horsensegnen vidner, idet den udtaler: „Agerbruget lider under en høj Arbejds løn og Mangel paa Arbejdere, især gode Arbejdere. Mange Grundforbedringer, selv tilbageværende Dræningsarbejder, undlades eller udsættes. Arbejdsmanden tjener ofte saa meget, at Konen ikke arbejder ude fra Hjemmet. Vedbliver de samme Arbejdsforhold som nu, vil Koedyrkingen næppe ud- brede sig synderlig.“

Af de modtagne Beretninger hidrættes følgende:

Fra Løgstøregnen: Man har iaar det Særshyn at virkelig gode men kolde Jorder staa tilbage for lettere og i Bonitet langt ringere Jorder, baade med Hensyn til Avl og Græs. Disse kunde langt lettere taale og modstaa det usædvanlig kolde Foraar end hine. — Der findes Ejendomme heroppe med virkelig udmærkede Jorder, som dog i Regelen ere kolde og trænge til Afsviining; hvor dette imidlertid endnu ikke har fundet Sted, kunne disse Jorder langt fra iaar maale sig med de ringere Jorder med Frembæring af Afgrøde, et noksom talende Bevis paa Trang til Dræning. — Det er derfor ogsaa glædeligt at denne Grundforbedring bliver mere og mere brugt her i Egnen, hvor endogsaa større planmæssige Dræningsarbejder foretages, og selv Bønderne følge godt med.

Igjennem forskellige Blade er der bragt Efterretning om, at man f. Ex. paa Langeland af Mangel paa Græs maatte staldfodre Kreaturerne. Det samme finder ogsaa Sted her; det er iaar meget almindeligt, at Kreaturerne faa et Par Gvoter Grøntfoder inde for at bøde paa den ringe Græsmængde. Et glædeligt Bevis paa at Folk ere komne til Erkjendelse om, at det under ingen Omstændigheder kan betale sig at sulte Kreaturerne.

Fra det nordøstlige Sjælland: Desværre svinde Eng-Arealerne mere og mere; ganske vist er de ofte slette, og det er for saavidt et Fremskridt at man skaber Bløjeland af dem; men den dybe Samling af Humus, som hyppigt danner de smaa Engarealer ved Ejendommene, vil i Regelen kunne yde mere ved Græsproduktion end ved Kornavl, naar kun Opmærksomheden var noget mere rettet imod deres Forbedring som Enge.

Græs behøver mere Fugtighed end Korn, men et stillestaaende Grundvandspejl for nær Overfladen af Jorden hjælper til Dannelsen af de sure Forbindelser, der virke ødelæggende paa enhver sund Vegetation.

I de naturlige Lavninger er det ofte Omegnens Højdebrag, der igjennem vandførende Lag bringer Fugtigheden (eller Surheden) tilveje; men det Vand, der stiger op fra neben, har en Temperatur af 7 à 8°, og saalænge det kan trænge op i de Lag, hvor Planterødderne udbrede sig, er det umuligt at bringe andre Planter, end de temmelig værdiløse, der taale en kold Jordbund, til at trives.

Surheden og Kulden er de to værste Fjender for al Engkultur paa lave humusrige Arealer; jævn Fugtighed i Væxtperioden og Varme bør man stræbe efter at bringe tilveje.

En meget dyb Undergrund, der afværlende kan gjenmemtrænges af Vandet og Luften er Midlet til at bekæmpe Ondet og vinde det Gode paa Arealer, der bestaa af en ensartet blød Masse, der tillader Planterødderne at udbrede sig med Lethed i Dybden.

Luftens Paavirkning opløser de sure Forbindelser; den dybe Undergrund gjør det muligt at holde Vandspejlet sænket saa lavt, at en stor Jordmasse staaer til Planternes Disposition, mens samtidig Fugtigheden kan reguleres ved i en tør Tid at hæve Grundvandspejlet og under megen Væde sænke det igjennem passende anlagte Stigbord.

Søborg Sø's Lørlægning nærmer sig sin Fuldbendelse idet Søarealets dybeste Punkt ved en Kanal paa c. 1 Mils Længde er sat i Forbindelse med Havet ved Gilleleje; Lehnsgreve Frijs-Frijsenborg, som lader Arbejdet udføre, har derved opnaaet at sænke Vandspejlet i Søarealet c. 6 Fod, hvorved c. 1000 Td. Land fed Dyrkjord (foruden Søbredden) er bragt i en Lørheds-tilstand, der tillader hvillensomhelst fremtidig Kultur; den midterste Del af Sø-Arealet „Klaringen“, der ifjor var et stubbevoget vanddækket Vandhul, er iaar dækket med en smul Vegetation af gode Enggræsser, mens en halv Snes Tønder Land deraf er beplantet med Baandpil, som ere forstrevne fra Elben.